

33. MDK TOPLANTISI

Mühendislik Bölüm ve Programlarının Açılmasında
Asgari koşulların, Değerlendirme ve İzleme
Ölçütlerinin Belirlenmesi

ÇALIŞMA GRUBU RAPORU

Günay ANLAŞ

MDK Yürütme Kurulu Üyesi

(Boğaziçi Üniversitesi-Mühendislik Fakültesi Dekanı)

28 Mart 2017

Çalışma Grubu Üyeleri

- Günay Anlaş, Boğaziçi Üniversitesi
- Ülkü Yetiş, MÜDEK adına, Orta Doğu Teknik Üniversitesi
- Albert Levi, Sabancı Üniversitesi
- Osman Nuri Uçan, İstanbul Kemerburgaz Üniversitesi
- Yaşar Totik, Atatürk Üniversitesi
- İbrahim Kocabaş, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi
- Mehmet Nuri Bodur, Hakkari Üniversitesi

- Yükseköğretim Kurulu'nun 2016-2020 Stratejik Planında tanımlanmış 1 nolu SA:
- “Yükseköğretimi nitelik ve nicelik olarak ulusal ve uluslararası standartlara uygun ve etkili olarak planlamak ve yönetmek”.

Bu amaç altında tanımlanmış olan stratejik hedef:

- “Yükseköğretim kurumlarının, birimlerinin ve programlarının açılması, açılan bu programlara öğrenci alınması taleplerini ülke ve bölge planları ile iş dünyasının ihtiyaçlarını ve küresel eğilimleri dikkate alarak bununla ilişkili karar alma süreçlerini geliştirmek”.

Bu rapor, mühendislik bölüm ve programlarının açılmasında istenmesi gereken

- asgari koşulları,
- başvuru
- değerlendirme
- karar alma ve
- izleme

süreçlerini tanımlamak üzere üzere hazırlanmıştır.

Sürecin nasıl tasarlanacağı ve işletileceğine ilişkin detaylı bir raporun ise oluşturulması gerekecektir.

Mevcut durum

Mevcut durumda lisans programı açabilmek ve açılan programa öğrenci almak için iki ayrı süreç bulunmaktadır:

- Programın açılma kararının verilmesine yönelik süreç,
- Programa öğrenci alımını başlatabilmek için gerekli olan onay süreci.

- Üniversiteler, ilk aşamada oluşturulacak fakülteleriyle birlikte 28 Mart 1983 tarih ve 2809 sayılı *Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu* kapsamında kurulmaktadır.
- Daha sonra yeni eklenecek fakülteler ise Akademik Teşkilat Yönetmeliği'nin 7. Maddesi uyarınca Bakanlar Kurulu kararıyla ilgili Kanun maddesine dayanılarak kurulmaktadır.

(Fakülte; yüksek düzeyde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve yayın yapan ve kendisine enstitü, yüksekokul ve benzeri kuruluşlar bağlanabilen bir yükseköğretim kurumudur ve kanunla kurulur)

- **Lisans programı açma talebi** olan yükseköğretim kurumunun ise öncelikle **EK-1'de** belirtilen esaslar çerçevesinde:
- Senato Kararı
- Kurulması istenen bölüme/ programa ilişkin gerekçe yazısı ve
- İstenen bölüm/programın yurt içinde örneğinin olmaması durumunda, yurt dışı örneklerinin hangi üniversiteler bünyesinde olduğu ile bunların programlarına ilişkin bilgileri içeren bir dosya hazırlaması ve

Yükseköğretim Kurulu'na sunması gerekmektedir.

Acılan programa öğrenci alabilmek için

- Mevcut akademik kadro ve altyapıya ilişkin bilgilerin sunulması beklenmektedir.

“Yükseköğretim kurumlarının lisans programlarına öğrenci alımı tekliflerinin değerlendirilebilmesi için programda alanında kadrolu en az 3 öğretim üyesi olması gerekmektedir”

şeklinde yeterliliği sorgulayan bir ön koşul bulunmaktadır.

- Altyapının yeterliliği ile ilgili durum ise ilgili yükseköğretim kurumunun hazırladığı rapor üzerinden değerlendirilmektedir.

Mevcut uygulamada:

- Raporla beyan edilen durumun doğrulamasını yapmak üzere ilgili kuruma yerinde ziyarete ilişkin tanımlı bir süreç basamağının bulunmaması,
  - Program açılıp öğrenci alımı başladıktan sonra zaman içerisinde başlangıç koşullarının sürdürülebilirliği ve
  - Başvuru dosyasında sunulan gelişim hedeflerine ulaşma düzeylerinin değerlendirilmesine ilişkin bir izleme mekanizmasının bulunmaması
- gelişmeye açık yönler olarak değerlendirilmektedir.

- Mevcut durumda, fakülte kurulumu ve bölüm açmak için tanımlanmış asgari koşullar bulunmamaktadır.
- Ancak, öğrenci alma aşamasına gelindiğinde asgari koşullar sorgulanmaktadır.
- Asgari koşullara uygunluğa ilişkin değerlendirme süreci ise, yeterli düzeyde açık şekilde tanımlı değildir.
- Ayrıca, zaman içerisinde bu koşulların sürdürülebilirliğinin izlenmesine ilişkin bir mekanizma da bulunmamaktadır.

ASGARI KOSULLARIN, DEĞERLENDİRME VE İZLEME ÖLÇÜTLERİNİN BELİRLENMESİ

- Bundan sonraki kısımlarda mühendislik programlarının açılma aşamasında istenecek asgari koşullar ile başvurunun değerlendirilmesi ve izlenmesine ilişkin süreç üzerinde görüşler ve öneriler oluşturulmuştur.

Hali hazırda kurulu bir mühendislik fakültesinde yeni bir bölüm açılıp açılmayacağına,

- İl ve bölgeye ilişkin demografik yapı ve ekonomik gelişmişlik düzeyi ile sosyal ihtiyaçları,
- İlde veya yakın bölgede aynı ve benzer isimli bölümlerin bulunup bulunmadığı,
- Bölgedeki sanayinin ihtiyaçları ve
- Sanayinin üniversite ile yapacağı işbirliği düzeyine bakılarak karar verilmesi uygun olacaktır.

Aşağıdaki hususların ilgili üniversite tarafından rapor edilmesinde fayda vardır:

- **Durum analizi** (*bölgede ulusal ve uluslararası endüstriyel kuruluşların mevcut durumunun analiz edilmesi*)
- **İhtiyaç analizi** (*bölgedeki endüstriyel tesislerin gelişme ihtiyacı hissettiği alanların belirlenmesi*)
- **Yönelim Analizi** (*ulusal ve uluslararası endüstriyel kuruluşların gelecek yönelimleri*)
- **Fırsat Analizi** (*gelecekte fırsat olarak görünen niş alanların belirlenmesi*)
- **Kapasite analizi** (*Üniversitenin insan kaynakları ve altyapısının yeterliliğinin ortaya konulması*)

Yakın çevrede aynı veya benzer bölüm bulunması durumunda, kaynakların öncelikle halihazırda kurulu olan bölümün geliştirilmesine yönelik olarak harcanabilmesi için, mükerrer bölümlerin açılmasına müsaade edilmesi ancak çok özel koşulların bulunması durumunda değerlendirilmelidir.

- Mühendislik alanında, konu özelinde ülke çapında ve bölgesel çapta bir ihtiyaç analizinin, Yükseköğretim Kurulu'nun koordinasyonunda oluşturulan ilgili bakanlık temsilcileri ve öğretim üyelerinden oluşan bir komisyon marifetiyle ilgili paydaşlarla işbirliği çerçevesinde yapılması ve mevcut durum ve ihtiyaç analizi sonuçlarının belirli periyotlarda Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanması ve
- Yeni programların açılmasına ilişkin başvuruların söz konusu ihtiyaç analizleri doğrultusunda değerlendirilmesi uygun olacaktır.

Fakülte ve Program Açılmasına İlişkin Asgari Koşullar

İHTİYAÇ ve TALEP

- Açılmak istenen bölüme olan ihtiyaç,
- Açılmak istenen bölümün ülke genelinde ya da bölgede mevcut benzeri bölümlerle nasıl etkileşeceği ve dolduracağı boşluk,
- Açılmak istenen program için beklenen öğrenci talebi,
- Mezunların çalışabilecekleri olası işler/iş alanları,
- Açılmak istenen bölüm/programın üniversiteye ve bölgeye sağlaması beklenen katkı.

Fakülte ve Program Açılmasına İlişkin Asgari Koşullar

KURUMSAL UYUM

- Açılmak istenen bölüm/programın üniversite/fakültenin misyonuna sağlayacağı katkı,
- Açılmak istenen bölüm/programın mevcut programlar ile nasıl etkileşeceği, hangi disiplinlerarası faaliyetlerin gerçekleştirilebileceği, olası katkıları.

BÖLÜM/PROGRAMA İLİŞKİN KALİTE GÖSTERGELERİ

- Açılmak istenen programın eğitim amaçları,
- Önerilen müfredat, ders kredileri ve dağılımı,
- Öğrencilerin derslerde değerlendirilmelerinin nasıl yapılacağı ve not sistemi,
- Mezun olmak için gerekli not, kredi, staj kriterleri,
- Verilecek diploma (verilecek ünvan), diploma eki,
- Program akreditasyonuna ilişkin yapılan planlamalar,
- Akademik kadro,
- Fiziksel altyapı (sınıf/laboratuvar, kütüphane, yemekhane, spor tesisleri, sanat ve kültürel etkinliklerin gerçekleştirilebileceği fiziki imkanlar ve yurt).

Aşağıdaki bölümlerde yukarıdaki başlıklardan “somut asgari koşullar” şeklinde tanımlanabilecek olanlar mercek altına alınarak, biraz daha ayrıntılandırılmıştır.

Akademik Kadro:

- Yeni açılacak programda kadrolu, bilim dalları örtüşmeyen en az 5 öğretim üyesi bulunmalıdır.
- Öğretim üyelerinin bilimsel çeşitliliği sağlayacak şekilde farklı üniversitelerden derecelere sahip olmaları uygun olacaktır.
- Kadroda en az bir doçent, bir profesör olması koşulu aranabilir.

- Fakülte/bölümün tam zamanlı öğretim üyelerinin ders yükleri, akademik yönetime katılımları, danışmanlık, araştırma, profesyonel gelişim ve diğer yükümlülükleri engellemeyecek düzeyde olmalıdır.
- Tam zamanlı öğretim üyesi başına ders yükü, dönem başına 2 veya 3 lisans dersi olacak şekilde düzenlenmelidir.
- Tam zamanlı öğretim üyelerinin öğrencilere gerekli eğitim desteğini verebilmek ve danışmanlık yapabilmek için zamanları olacak şekilde iş yükü planlaması yapılmalıdır.

- Yeni açılacak mühendislik fakültesi/bölümü, önce sadece lisans eğitimi vermeli, en az beş (5) yıl sonra, önce yüksek lisans (master) ve 2 yıl yüksek lisans mezunu verdikten sonra da doktora programı açabilmelidir.
- İleri altyapı yatırımı ve öğretim kadrosunun yeterince yüksek olması gibi durumlarda 5 yerine 4 yıl, 2 kez yerine bir kez yüksek lisans verilmesi şeklinde sürelerin öne çekilmesi mümkün olabilir.
- Yüksek lisans programına geçmeden önce öğretim üyesi kadrosu yeterlilik açısından Yüksek Öğretim Kurulu tarafından görevlendirilecek bir komisyon tarafından değerlendirilmeli ve sunulacak rapora istinaden lisansüstü programın açılmasına müsaade edilmelidir.

Fiziksel Altyapı:

- Binalar ve iç donanım (derslikler, laboratuvarlar vs) yeni açılacak bölümlerin faaliyetlerini sürdürmelerine yetecek düzeyde olmalıdır.
- Sınıf büyüklükleri etkili öğrenmeyi sürdürmeye olanak sağlamalı, öğretim üyesinin her öğrenciyle bire bir iletişime geçebileceği şekilde olmalıdır.
- Ortak kitle dersleri dışındaki, disipline özgü mühendislik derslerinin sınıfları 50-60 kişi olarak düşünülmelidir.

- Kütüphanedeki kaynakların, lisans müfredatını destekleyecek durumda olduğu gösterilmelidir. Kütüphanede yeterli sayıda ve gerekli eğitimi almış profesyonel kütüphane personeli istihdam edilmelidir.
- Öğrenciye yemek, barınma, ulaşım hizmeti gibi yaşamsal destek hizmetleri ile rehberlik ve danışmanlık hizmeti, sosyal ve kültürel aktivite, öğrenci topluluklarına katılım vb. imkanları sağlayabilecek altyapının kurulmuş olması beklenmelidir.
- Altyapının yeterliliği için Yüksek Öğretim Kurulu tarafından kurulacak ve içinde Kalite Kurulu, MÜDEK temsilcilerinin de yer aldığı bir komisyon tarafından yerinde ziyaretle değerlendirme yapılması önerilmektedir.

Eğitim Planı

- Yeni açılacak bölüm/programın eğitim planı ABET ve/veya MÜDEK kriterlerine uygun bir şekilde hazırlanmalıdır.
- Eğitim planı ve ders silsilesi, program eğitim amaçları ve program çıktılarına göre oluşturulmalı, bu sırada ABET/MÜDEK vb. akreditasyon kurumlarının değerlendirme ölçütleri göz önünde bulundurulmalıdır.
- Yüksek Öğretim Kalite Kurulu bu aşamada yol gösterici olarak sürece katılabilir.

Eğitim Planı

- Eğitim planında yer alan tüm derslerin içerik özetleri, katalog haline getirilmelidir.
- Bu ders özetleri, ders tanımı, ders amaçları, ön koşullar, kredi, ödevler, ölçme ve değerlendirme metotları, not verme ilkeleri, bibliyografik ve diğer kaynaklar ile diğer ders politikalarını içermelidir.

Eğitim Planı

- Eğitim planında yer alan tüm derslerin öğrenme çıktıları tanımlanmış, program çıktıları ve eğitim amaçlarıyla ilişkileri kurulmuş olmalı ve bu durum bir matris tabloyla sunulmalıdır.
- Yeni açılacak programdan mezun olabilmek için staj tamamlanması gerekiyor ise, kurum bu stajların neden gerekli olduğunu ayrıntılı bir biçimde açıklamalıdır.

Başvuru ve Değerlendirme Süreci

- Program açma aşamasında, belirtilen asgari koşulların sağlandığını gösteren kanıtları da içeren bir başvuru dosyası, ilgili kurum tarafından hazırlanır ve Yüksek Öğretim Kurulu'na sunulur.
- Yüksek Öğretim Kurulu tarafından kurulacak içinde Kalite Kurulu ve MÜDEK temsilcilerinin de yer aldığı bir komisyon tarafından yerinde ziyaretle değerlendirme yapılır.
- Komisyon bir rapor hazırlayarak Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı'na sunar.
- Komisyon raporu ve ihtiyaç analizi sonuçları bir arada değerlendirilerek ilgili program açma başvurusu Yüksek Öğretim Kurulu tarafından karara bağlanır.

Izleme Süreci

Kurulmasına izin verilen programın eğitim öğretim faaliyetlerini başvuru dosyasında sunulan amaçlara uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğini gösterebilmesi için;

- Programın gerekli geri beslemelerini veren öğrenci ve öğretim üyesi değerlendirme sisteminin bulunması ve
- Yıllık özdeğerlendirme sonuçlarını rapor halinde ilgili değerlendirme/ izleme komisyonuna sunması beklenmelidir.

- Yeni açılan fakülte ilk dört sene süresince, her akademik yıl sonunda MÜDEK veya ABET tarafından akredite edilmiş programlarda görev yapan öğretim üyelerinin yer alacağı YÖK tarafından kurulmuş, (uygun görülürse MÜDEK temsilcisinin de katılacağı) izleme komisyonları tarafından bir değerlendirmeye tabi tutulmalıdır. İzleme süreci sonuçları Yüksek Öğretim Kalite Kurulu tarafından değerlendirilmelidir.
- Yeni açılacak mühendislik fakültesi yurtiçindeki köklü üniversitelerden birinden akademik danışmanlık hizmeti almalıdır. Danışman üniversite destek görevini en az iki yaşam çevirimi boyunca (sekiz yıl) sürdürmelidir.

Sonuç

- Mühendislik fakülteleri özelinde hazırlanan bu rapor, asgari koşulların ne olması gerektiği konusunda genel çerçeveyi çizmek üzere hazırlanmıştır. Sürecin nasıl tasarlanacağı ve işletileceğine ilişkin detaylı bir raporun hazırlanması gerekecektir.
- Yükseköğretim Kalite Kurulu'nun öncelikli başlıkları arasında yaralan *“kalite merkezli büyüme ve buna bağlı süreçlerin geliştirilmesi”* nin bir gereği olarak, yeni bölüm/program açılmasına ilişkin önerinin sunulması aşamasında, başta Yükseköğretim Kalite Kurulu ve ilgili akreditasyon kurumlarının belirlemiş olduğu ölçütlerin esas alınması önemli bir gereklilik olarak değerlendirilmektedir.

Teşekkürler...